

Neljä lainausta deleuzelaiseksi filosofiaksi

Teemu Taira & Pasi Väliaho (toim.), *Vastarintaa nykyisyydelle. Näkökulmia Gilles Deleuzen ajatteluun*. Eetos I. Eetos ry, Turku 2004. 287 s.

Le désir ne "veut" pas la révolution, il est révolutionnaire par lui-même et comme involontairement, en voulant ce qu'il veut. (*L'Anti-Ceipe*)

Gilles Deleuze on ennen kaikkea poliittinen ajattelijana. Hän on sitä siksi, että hän tahtoi keksiä uusia olemassaolon mahdollisuuksia – ilmaisu on Nietzschen, mutta Deleuze teki siitä tunnetun.

Deleuzen ja hänen kollegansa Félix Guattarin ansio on siinä, että he osasivat politisoida halun. Halu ei ole puutetta, vaan se on itsessään positiivista ja tuottavaa, ja skitsoanalyysi on halun poliittista analyysia.

Artikkelissaan "Skitsoanalyysiä keltanokille" Janne Toivoniemi esittelee skitsoanalyysiä kritiikkina, politiikkana ja elämäntyylinä. "Usein meiltä skitsoanalytikoilta kysytään, mitä skitsoanalyysi on. Ja yhtä usein vastauksen antamiseen menee ikä ja terveys", Toivoniemi kirjoittaa (s. 251). Hänen artikkelinsa yrittää vastata kysymykseen näyttämällä, miten skitsoanalyysi toimii. Toivoniemi yllyttää arkielämän skitsofrenisoimiseen ja kaivaa koneellisen tiedostamattoman esiin representaatioiden, lain ja kastration kuonasta.

Kokoelmaan sisältyy toinenkin artikkeli, jossa sokea halu mylvii kuin Nick Landin urauurtavissa skitsoanalyttis-antihumanistisissa kirjoituksissa.

Kirjoituksessaan "Muutos filosofian asiana" Jussi Vähämäki käsittelee Deleuzen ajattelun vallankumouksellisuutta Toivoniemen luonnostelmaa järeämmän kapitalismianalyysin puitteissa. Koska ihmisten subjektiivisuudesta ja haluista on tullut tuotantovoima, työtä ja vapaa-aikaa ei voi enää erottaa toisistaan. Työstä on tullut marxilaisittain "elävää työtä". Se on moneutta, Vähämäen sanoin "luovaa työtä vailla esikuvia" (s. 36). Se ei palaudu tekoihin tai tuotteisiin, vaan on olemassa virtuaalisena ja reaalisena. Tämän vuoksi nykykapitalismin kontrollimuodot suun-

tautuvat Vähämäen mukaan suoraan aikaan.

Vallankumouksen täytyisi siis tapahtua ajassa eikä tilassa. Vallankumous ei ole historiaa, sillä historia merkitsee valmiiksi annettuja tosiasioita, sitä, että toiminnan lähtökohdat ja ehdot on paalutettu valmiiksi. Vallankumous on tapahtuma, joka ylittää annetun ja on siinä mielessä ajan ulkopuolella. Vallankumous on katkos. Se on näkymättömissä historian ulkopuolella samalla tavoin kuin elävä työ.

Siksi kontrollin tavoitteena on *viedä aikaa*. "Muutos, vallankumous, käännetään reaktioksi ja taantumukseksi kuljettamalla toiminta 'toisen' kautta ja pakottamalla vastaamaan ja ottamaan vastuuta. Kyse on ajan sitomisesta tai paloittelusta tilan kautta", sanoo Vähämäki (s. 45-46).

Älä paikallistu, älä näytröydy, älä tunnistu. Ennen kaikkea: älä julistaudu marginaaliseksi, vähemmistöksi, etujoukoksi. Vallankumouksellinen on nimetön, tai: hänellä ei ole muuta nimeä kuin leegio, tai: kukaan ei voi koskaan "olla" vallankumouksellinen.

Finalement le grand livre sur le CsO, ne serait-il pas l'Éthique? (*Mille plateaux*)

Spinozan suuri ajatus on, ettemme tiedä mihin ruumis pystyy. Hänen mukaansa se, mikä lisää toimintakykyämme, tuottaa iloa, kun taas se, mikä vähentää toimintakykyämme, tuottaa surua. Deleuzen ontologia on Spinozan ontologian kaltaista siinä, että se on ilon, tulemisen ontologiaa. Siinä pyritään lisäämään ruumiin toimintakykyä, sen kykyä affektotua, sen kykyä yhdistyä, kytkeytyä.

Deleuze käsittää ruumiin vallitsevien ja vallittujen voimien suhteeksi, ja ihmisruumis on vain yksi mahdollinen voimien järjestymisen muoto. Koneen ja ihmisen sekoittumisesta kirjoittava Jussi Parikka hyödyntää Deleuzen ontologian ahuma-

nistisuutta kun hän pyrki ymmärtämään muutoksia, jotka ihmisruumis kohtaa koneisiin kytketymisen myötä. Deleuze ajattelee Spinozaa seuraten, että on olemassa vain yksi substanssi, joka voidaan sanoa äärettömän monin eri tavoin. Niin ollen kaikki oleva levittäytyy samalle immanenssin tasolle, eikä orgaanisen ja epäorgaanisen, inhimillisen ja epäinhimillisen, luonnollisen ja keinotekoisien välillä ole mitään hierarkiaa.

Parikan mukaan Deleuzen käsitteistö auttaa ymmärtämään kyborgiuteen ja kybernetiikkaan liittyviä ilmiöitä paremmin kuin esimerkiksi oletus luonnollisesta, eletystä ruumiista, jolle koneet ja proteesit ovat uhka.

Kehollisuutta korostavien ajattelijoiden virhe on siinä, että he antavat ihmisruumiille ontologisen etulyöntiaseman. Emme tiedä mihin ruumis pystyy, koska ruumis on käsitystemme, mielikuviemme ja merkitystemme vankina. Ruumis olisi saatava tulemisen tilaan, affektoitumaan suoraan, ilman toiseuden välitystä. Deleuze käyttää ajatusta olemisen yksinäisyydestä juuri toiseuden ongelman ylittämiseen: kun kaikki kohtaa samalla tasolla, sisä- ja ulkopuolen välistä erottelua ei ole. Ruumiit vapautuvat hierarkialta, ne vapautuvat fantasmoilta ja merkityksiltä, sillä ne vapautuvat transsendenssilta.

Mitä Spinoza tuomitsi? Transsendenssin. Siis tietoisuuden, arvot ja surulliset passiot. Tämä on Haagin linssinhiojan salaisuus; ja tämä selittää, miksi Deleuze voi olla ilon filosofi myös ollessaan alkoholismia ja masokismin ajattelija.

La publicité peut choquer ou vouloir choquer, elle répond à une attente supposée. Au contraire, un art produit nécessairement de l'inattendu, du non-reconnu, du non-reconnaisable. ("Le Cerveau, c'est l'écran")

Keskusteluissaan Claire Parnet'n kanssa Deleuze totesi, että marginaaliset ihmiset ovat aina kauhistuttaneet häntä. He eivät ole kyllin *clandestins*, salassa, piilossa. Jussi Vähämäkeä lainaten: "vallankumouksen ajankohtainen ongelma ei ole syrjäytymisen estäminen ja pääsy mukaan kommunikaatioon, astuminen julkisen alueelle tai yhteiseen maailmaan, vaan pikemminkin pakeneminen kommunikaatiota, pakkoa olla mukana ja näkyä" (s. 34). Asiastaan varma narkomaani tai identiteetistään ylpeä seksuaalivähemmistön jäsen ei ole ratkaisu, vaan ongelma. Siksi Deleuzen pakoviivat eivät tuo

esille, vaan vievät piiloon. (Älkää kysykö minulta kuka olen, älkääkään pyytäkö minua pysymään samana ...)

Kuten Atte Oksanen toteaa kuvataiteilijoiden ruumiillisuuden persoonattomuutta tutkivassa kirjoituksessaan, Deleuzen käsitys taiteesta on modernistinen ja hänen käsityksensä taiteilijuudesta romanttinen (s. 224). Oksasen tutkimus on vaikuttava skitsoanalyttinen interventio käytännön kentille, mutta Oksanen ei näytä huomaavan, että taiteilija on syrjäytyneiden hahmoja petollisempi käsitteellinen henkilö. Kenties Deleuzen olisi pitänyt yrittää tulla toimeen ilman taidetta, tai olla edes välinpitämätön sitä kohtaan. Meitä näet kauhistuttavat taiteilijat: he eivät ole kyllin *clandestins*.

Tarvittaisiin taiteen ja taiteilijuuden perinpohjaista dekonstruktioita. Deleuze ja Guattari kysyivät miksi ihmiset haluavat tulla sorreituiksi, ja me voisimme kysyä miksi me haluamme uskoa taiteeseen (edes vähän, edes todelliseen taiteeseen). Ensin utopia: dekonstruktio, jonka jälkeen taidetta ei enää olisi. Sitten Deleuzen soveltamisen ongelma: Oksasen artikkelia lukuun ottamatta kokoelman kulttuurin- tai taiteentutkimuksen alaan luettavat kirjoitukset ovat tulkintoja, eivät kokeita.

On vaarallista käyttää Deleuzea kritisoimatta Deleuzea, korvaamatta hänen ongelmiaan uusilla ongelmilla, joita hänen käsitteensä eivät kykene jäsentämään. Elävänä käsite on paradoksi, luutuneena se on fraseologiaa.

Expérimentez, n'interprétez jamais. Programmez, ne fantasmez jamais. (Dialogues)

Subjekti istuutui paikalleen katsoon. Istuin ei ollut kovinkaan mukava, ja muut katsomossa olivat herättivät subjektissa levottomuutta. Heistä levisi omituisia hajuja, ja heidän hengityksensä oli kummallista korinaa. Lisäksi heidän piirteensä näyttivät oudon eläimellisiltä, mutta subjekti ajatteli sen johtuvan huonosta valaistuksesta. Sitä paitsi subjekti oli väsynyt: kaikki nuo neuroosit ja itseanalyysit ... voi! Kuinka raskasta olikaan olla subjekti!

Yhtäkkiä valot syttyivät areenan ylle. Olkihattuun ja virttyneeseen punaiseen pikkutakkiin sonnustautunut spinozisti tarttui kolhiutuneeseen megafoniinsa ja alkoi kuuluttaa. "Hyvät naiset ja herrat! Tänä iltana tarjoamme teille vallankumo-

uksellisen, skitsoidisen ja koneellisen halun kavalkadin! On libidonne sitten liian juokseva tai liian tahmea, meillä on intensiteetit juuri teille! Ja uskokaa vain, *me* emme ole kastroituja! Meillä on *masokisti* saapasjalkaisine valtiattarineen! Meillä on *bergsonisti* aikateorioineen! Meillä on *laumoittain* noitia ja ihmissusia! Ja voimme taata teille, ettei ainoatakaan käsitteellisistä henkilöistämme ole psykoanalysoitu – *molekyyliä* ei niin vain psykoanalysoidakaan! Hyvät naiset ja herrat, rakkaat kiihtyvyydet ja eläimet, arvoisat vampyyrit ja koneet, tervetuloa ..."

Samassa subjekti kuuli viereltään outoa, puheenkaltaista murinaa. "Sinä olet varmaankin Oidipus. Tule lähemmäs."

Subjektin seuraan lyöttäytyi löyhkäävä, karvainen olento. Subjekti ei tiennyt mikä se oli, mutta ihminen se ei ainakaan ollut. "Kuulkaa nyt, minä tulin tänne rentoutuakseni ja –", subjekti änkytti. Olento katsoi häntä virnistäen. "Etkö todellakaan ymmärrä? *Ruton syy olet sinä.*"

Ei, olento meni liian pitkälle. Koko ruttojutunhan oli vain tarkoitus auttaa subjektia pitämään yllä syyllisyydentuntojaan. Tuollaisella lemuavalla elukalla ei ollut mitään oikeutta –

"Eikö? Oidipus tappoi isänsä ja paritelti äitinsä kanssa. Ja tuli sitten tänne rentoutumaan."

Se oli viimeinen pisara. Nyt loukkaukset saivat riittää! Subjekti yritti nousta seisomaan ja lähteä, mutta hän huomasi, että hänen sylissään ja jaloissaan parveili rottia. Hän katsoi ympärilleen ja tajusi olevansa ainoa ihminen koko teltassa. Häntä heikkotti. Hän tunsi rikin katkua. Hän tunsi aistiensa surkastuvan. Hän näki elämänsä kulkevan filminauhana silmiensä editse.

Olento hymyili. "Te kreikkalaiset olette niin suloisia joutuessanne paniikkiin."

Tapani Kilpeläinen